

3-4 Ιουλίου 1997 • 3-4 Juillet 1997 • 3-4 July 1997

Διεθνής Συνάντηση της Αθήνας

Rencontre Internationale d' Athènes

International Meeting of Athens

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ:
Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΤΟΥ 21ΟΥ ΑΙΩΝΑ

LA PENSÉE POLITIQUE CONTEMPORAINE:
LA GAUCHE EN EUROPE AU XXIÈ SIÈCLE

CONTEMPORARY POLITICAL THOUGHT:
THE LEFT IN EUROPE OF THE 21ST CENTURY

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Με τη συνεργασία των Ινστιτούτων Friedrich Ebert και Renner

INSTITUT D' ETUDES STRATEGIQUES ET DE DEVELOPPEMENT
ANDREAS PAPANDREOU

Avec la collaboration des Instituts Friedrich Ebert et Renner

INSTITUTE OF STRATEGIC AND DEVELOPMENT STUDIES
ANDREAS PAPANDREOU

With the cooperation of the Institutes Friedrich Ebert and Renner

Ο κόσμος μας σήμερα αλλάζει ραγδαία. Ο χρόνος των αλλαγών έχει επιταχυνθεί και σε μερικές περιπτώσεις έχει μηδενιστεί. Με αυτές τις μάλλον αυτονοήτες διαπιστώσεις δύσκολα θα μπορούσε να διαφωνήσει κανείς. Τα καίρια ερωτήματα, όπως πάντα, αφορούν το είδος των αλλαγών, τις κατευθύνσεις, τις σημασίες, τις επιπτώσεις στις κοινωνίες και τους ανθρώπους. Τα ερωτήματα, δηλαδή, έχουν νόημα, αν τεθούν με συγκεκριμένο τρόπο και για συγκεκριμένα προβλήματα.

Το μεγάλο εύρος και το βάθος των αλλαγών που συντελούνται σήμερα στον κόσμο επιβάλλουν να ξανασκεφτούμε τα κεκτημένα σε σχέση με τις αλλαγές και το αντίστροφο. Άλλωστε, δύναμη για πολλούς αριστερούς, ακόμη και τις περιόδους εκείνες που η κοινωνική τους επιρροή ήταν συρρικνωμένη, υπήρξε η διεύρυνση του πεδίου της γνώσης του κόσμου με σκέψη εποπτική για τις ιστορικές τάσεις των αλλαγών και τις δομικές αντιτάσεις σε αυτές. Η ευρύτητα και η συστηματικότητα της πολιτικής σκέψης αρκετών ρευμάτων της αριστεράς ήταν πάντα ένα πεδίο γόνιμο, και αποτελεί τον ορίζοντα της συμβολής της στον πολιτικό πολιτισμό της μοντέρνας εποχής.

Σήμερα η ευρωπαϊκή αριστερά, με ώριμη κυβερνητική πείρα, θετική και αρνητική, αλλά και με πλήθος από αμνηχανίες, έχει να αντιμετωπίσει μία κρίσιμη αντινομία: την ένταξη των ευρωπαϊκών κοινωνιών στις διεθνείς και, κατά πάσα πιθανότητα, αναπόφευκτες τάσεις αλλαγών, και ταυτοχρόνως την προάσπιση των αδύναμων στρωμάτων του πληθυσμού που οι ίδιες αλλαγές εξωθούν στο κοινωνικό περιθώριο. Οι τεχνοκρατικές προτάσεις, ακόμη και όταν είναι αναγκαίες, δεν συμβάλλουν στη λύση αυτού του γρίφου. Η εποπτική συστηματική γνώση, για τις πραγματικότητες των κοινωνιών μας, καθιστά ξανά τον επιστημονικό στοχασμό αναγκαία προϋπόθεση για την ανασύσταση της πολιτικής σκέψης της αριστεράς, ανασύσταση που έχει ως αφετηρία τα μείζονα ζητήματα της εποχής μας.

Το Ινστιτούτο Στρατηγικών και Αναπτυξιακών Μελετών - Α. Παπανδρέου, διερμηνεύοντας την παραπάνω ανάγκη, οργάνωσε την παρούσα διεθνή συνάντηση. Θέλοντας να δώσουμε συνέχεια σε αυτή τη συζήτηση θα επιδιώξουμε να καθιερωθεί η συνάντηση της Αθήνας ως διαρκής θεσμός ελεύθερης συζήτησης των αριστερών διανοουμένων για τα ζητήματα που απασχολούν τον κόσμο μας.

Οργανωτική επιτροπή *

Παρασκευάς Αυγερινός, Γιάννης Σουλαδάκης,	Αντιπρόεδρος Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Βουλευτής Επικρατείας ΠΑ.ΣΟ.Κ., Πρόεδρος Δ.Σ. ΙΣΤΑΜΕ-Α. Παπανδρέου
Κωνσταντίνος Τσουκαλάς, Τάσος Γιαννίτσας,	Καθηγητής Κοινωνιολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών Καθηγητής Οικονομίας Πανεπιστημίου Αθηνών, Οικονομικός Σύμβουλος του Πρωθυπουργού
Δημήτρης Παπούλιας, Πέτρος Πιζάνιας,	Καθηγητής Οικονομίας Πανεπιστημίου Αθηνών Αν. Καθηγητής Ιστορίας Ιονίου Πανεπιστημίου, Επιστημονικός Διευθυντής του ΙΣΤΑΜΕ Α. Παπανδρέου

* Ευχαριστούμε τους δημοσιογράφους κ.κ. Ρ. Σωμερλίτη και Π. Τοίμα για τη συμβολή τους στην οργάνωση της συνάντησης.

Πέμπτη 3 Ιουλίου

17.30 Άνοιγμα εργασιών: Παρασκευάς Αυγερινός, Αντιπρόεδρος Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Εισαγωγή: Κώστας Σημίτης, Πρωθυπουργός της Ελλάδας - Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ

I: Η πολιτική και η οικονομία υπό την επίδραση του διεθνούς περιβάλλοντος

Συντονιστής: Τάσος Γιαννίτσας, Καθηγητής Οικονομίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών,
Οικονομικός Σύμβουλος του Πρωθυπουργού.

Εισηγητές:

- Pierre Salama, Καθηγητής Πολιτικής Οικονομίας, Παν/μιο XIII, Παρίσι
- Κωστής Βαΐτσος, Καθηγητής Οικονομικών, Πανεπιστήμιο Αθηνών, τ. Αν. Υπουργός Εθνικής Οικονομίας
- Leo Panitch, Καθηγητής Οικονομικών, Πανεπιστήμιο του York - Συντονιστής του Socialist Register

Συζήτηση

Παρασκευή 4 Ιουλίου

09.30 II: Το μέλλον του κράτους-έθνους

Συντονιστής: Πέτρος Πιζάνιας, Αναπληρωτής Καθηγητής Ιστορίας Ιονίου Πανεπιστημίου,
Επιστημονικός Διευθυντής του ΙΣΤΑΜΕ Α. Παπανδρέου

Εισηγητές:

- Nikolaž Todorov, Ιστορικός, Ακαδημαϊκός, τ. Πρόεδρος της Ακαδημίας και τ. Πρόεδρος της Βουλής
- Νίκος Μουζέλης, Καθηγητής Κοινωνιολογίας, London School of Economics

Συζήτηση

12.00 III: Η νέα κοινωνική αλληλεγγύη

Συντονιστής: Σάββας Ρομπόλης, Επιστημονικός Διευθυντής Ινστιτούτου Εργασίας της Γ.Σ.Ε.Ε.,
Καθηγητής Κοινωνικής Πολιτικής, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Εισηγητές:

- Robert Cabanès, Κοινωνιολόγος, Διευθυντής Ερευνών, Ινστιτούτο ORSTOM
- Κωνσταντίνος Τσουκαλάς, Καθηγητής Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Συζήτηση

14.00 Διάλειμμα-Γεύμα

17.00 IV: Τεχνολογία, παιδεία και πολιτισμός

Συντονίστρια: Pauline Green, Πρόεδρος της Σοσιαλιστικής Ομάδας του Ευρωκοινοβουλίου

Εισηγητές:

- Colin Leys, Ομότιμος Καθηγητής Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο του Λονδίνου
- Θάνος Λίποβατς, Καθηγητής Κοινωνικής Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Συζήτηση - Κλείσιμο εργασιών από τον Παρασκευά Αυγερινό.

Le monde actuel change rapidement. La durée des processus de changement s'accélère et même, dans certains cas, elle est annulée. Il serait difficile de contester ces fort banales constatations. Les questions pertinentes qu'on doit poser portent plutôt sur le type, les directions, les modalités, les significations de ces changements ainsi que leurs répercussions sur les sociétés et les êtres humains concernés. Et ces interrogations n'acquiescent leur sens que si elles sont formulées de manière précise et à partir de problèmes réels.

Les changements en profondeur qui s'accomplissent actuellement dans le monde et leur très vaste extension imposent qu'on réfléchisse sur ces nouvelles données. Que l'on repense les acquis en fonction des changements en cours et vice versa. Il existe d'ailleurs, au sein de la gauche, surtout pendant les périodes historiques où son influence sociale était réstrainte, une précieuse tradition aspirant à élargir notre connaissance du monde par une réflexion plus globale sur les tendances historiques des changements et sur les résistances structurelles aux changements. L'ampleur et la qualité systématique de la pensée politique d'une certaine gauche ont formé un espace intellectuel extrêmement fertile qui a constitué l'apport positif de la gauche à la culture politique de notre époque.

De nos jours la gauche européenne, ayant acquis une expérience gouvernementale - que celle-ci soit positive ou négative - se trouve fort embarrassée, irrésolue. Elle doit affronter une antinomie cruciale : l'assimilation des sociétés européennes dans les processus mondiaux (et probablement inéluctables) de changement et en même temps la sauve-garde de valeurs humaines et plus particulièrement, la défense des groupes de population qui se trouvent socialement marginalisés par ces mêmes changements.

Les propositions technocratiques, même lorsqu'elles s'avèrent indispensables, ne réussissent pas à résoudre cette énigme. C'est la nécessité d'une réflexion globale et systématique sur les réalités actuelles de nos sociétés qui impose que la réflexion scientifique soit, à nouveau, un présupposé pour parvenir à reconstituer la pensée politique de la gauche, reconstitution devant se baser sur les problèmes primordiaux de notre époque.

C'est en interprétant cette nécessité que l'Institut d'Etudes Stratégiques et de Développement A. Papandréou a organisé la rencontre internationale présente. Désirant donner suite à notre discussion nous allons tenter de consacrer la rencontre d'Athènes, de l'instaurer en y invitant les intellectuels de gauche à discuter des problèmes du monde actuel.

Comité d'organisation*

Paraskevas Avgerinos,	Vice-Président du Parlement Européen
Yiannis Souladakis,	Député de P.A.S.O.K., Président du Conseil Administratif de l'I.E.S.D. - A. Papandréou
Konstantin Tsoukalas,	Professeur de Sociologie, Université d'Athènes
Tassos Gianitsis,	Professeur d'Economie, Université d'Athènes, Conseiller du Premier Ministre
Dimitris Papoulias,	Professeur d'Economie, Université d'Athènes
Petros Pizanias,	Professeur d'Histoire, Université Ioniénne, Directeur Scientifique I.E.S.D.-A. Papandréou

* Nous remercions les journalistes Messieurs R. Simitis et P. Tsimas pour leur contribution à l'organisation de cette rencontre.

Jeudi 3 Juillet

17.30 Introduction: Kostas Simitis, Premier Ministre de Grèce - Président du PASOK

I: *Economie et politique sous l'influence de la mondialisation*

Coordinateur: Tassos Gianitsis, Professeur d'Economie, Université d'Athènes, Conseiller du Premier Ministre

Rapporteurs :

- Pierre Salama, Professeur d'Economie Politique, Université XIII de Paris
- Kostis Vaitos, Professeur d'Economie, Université d'Athènes, ex Ministre de l'Economie National
- Léo Panitch, Professeur d'Economie, Université de York-Coordonateur du Socialist Register

Discussion

Vendredi 4 Juillet

09.30 II: *L'avenir de l'Etat-nation*

Coordinateur: Petros Pizanias, Professeur d'Histoire, Université Ioniénne, Directeur Scientifique de l'I.S.D.S-A. Papandréou

Rapporteurs:

- Nikolaj Todorov, Historien, Membre de l'Académie Bulgare des Sciences, ex-Président de l'Académie, ex-Président du Parlement
- Nikos Mouzelis, Professeur de Sociologie, London School of Economics

Discussion

12.00 III: *Nouvelles formes de solidarité*

Coordinateur: Savas Robolis, Président de l'Institut du Travail de la Confédération Générale des Ouvriers de Grèce

Rapporteurs:

- Robert Cabanés, Sociologue, Directeur de Recherche, Institut ORSTOM
- Konstantinos Tsoukalas, Professeur de Sociologie, Université d'Athènes

Discussion

14.00: *Pause-Buffer*

17.00 IV: *Technologie, culture et civilisation*

Coordinatrice: Pauline Green, Présidente du groupe parlementaire du Parti Socialiste Européen

Rapporteurs:

- Colin Leys, Professeur émérite de Sociologie, Université de Londres
- Thanos Lipovats, Professeur de Psychologie Sociale, Université de Pantion

Discussion-Conclusions, Paraskevas Avgerinos

The present day world is experiencing rapid changes. The time necessary for these changes has speeded up and in some cases been reduced to nothing. It would be difficult for anyone to disagree with these possibly self-evident assertions. The questions, as always, concern the kinds of changes, the directions, the meanings, and the impacts on society and on people. The questions, that is to say, are meaningful only if they are posed in a particular way and related to particular problems.

The range and depth of the changes which are taking place in the world today challenge and invite us to think once again - to reconsider the gains relative to the changes and vice-versa. In any case, the left, even during those periods in which their social influence was limited, broadened the knowledge of the world, with an overall thinking on the historical trends of the changes and the structural resistance to them. The broadness and the systematic nature of the political thought of the left was a fertile location determining its contribution to political culture of modern times.

Today the European left, with the maturity of its governmental experience, both positive and negative, but also full of scepticism, is confronted with a critical antinomy. This is the integration of the European societies into the international tendencies of the changes and at the same time the defence of the weak sections of the population which those changes themselves are pushing into social marginalisation. The technocratic proposals, although necessary, do not contribute to the solution of this riddle. The overall systematic knowledge concerning the realities of our societies once again makes scientific reflection a necessary precondition for the reconstruction of the political thought of the left, a reconstruction which has as a starting point the major issues of our age.

The Institute of Strategic and Development Studies A. Papandreou, interpreting the above need, organised this international meeting. In an effort to continue this discussion, we will strive to establish this meeting in Athens as an ongoing institution of free discussion for left intellectuals on issues of concern to us.

Organizing Committee

Paraskevas Avgerinos,	Vice- President of the European Parliament
Yiannis Souladakis,	Deputy of PA.SO.K., President of the Board of Directors of I.S.D.S. - A. Papandreou
Konstantinos Tsoukalas,	Professor of Sociology, University of Athens
Tasos Gianitsis,	Professor of Economics, University of Athens, Economic Counsellor of the Prime Minister
Dimitris Papoulias,	Professor of Economics, University of Athens
Petros Pizanias,	Assistant Professor of History, Ionian University-Academic Director of I. S. D. S. - A. Papandreou.

* Our thanks are due to the journalists Mr. R. Someritis and Mr. P. Tsimas for their contribute to the organization of the meeting.

Thursday July 3

17.30 Opening of meeting: Paraskevas Avgerinos, Vice-President of the European Parliament

Introduction: Kostas Simitis, Prime Minister of Greece - President of PASOK

I: *Politics and economy under the international influence*

Coordinator: Tassos Gianitsis, Professor of Economics, University of Athens,
Counsellor of the Prime Minister

Introducers:

- Pierre Salama, Professor of Political Economy, University XIII of Paris
- Kostis Vaitos, Professor of Economics, University of Athens, ex Minister of Economics
- Leo Panitch, Professor of Economics, University of York-Coordinator of Socialist Register

Discussion

Friday 4 July

09.30 II: *The future of the state-nation*

Coordinator: Petros Pizanias, Assistant Professor of History, Ionian University,
Academic Director of the I.S.D.S. - A. Papandreou

Introducers:

- Nikolaj Todorov, Historian, Member of the Bulgarian Science Academy,
ex President of the Academy and ex President of Parliament
- Nikos Mouzelis, Professor of Sociology, London School of Economics

Discussion

12.00 III: *The new political solidarity*

Coordinator: Savas Robolis, President of the Labour Institute of the Greek General Confederation of Labour

Introducers:

- Robert Cabanés, Sociologist, Research Director, Institute ORSTOM
- Konstantinos Tsoukalas, Professor of Sociology, University of Athens

Discussion

14.00: Break-Lunch

17.00 IV: *Technology, education and civilization*

Coordinator: Pauline Green, Leader of the Parliamentary group of the Party of European Socialists

Introducers:

- Colin Leys, Emeritus Professor of Sociology, University of London
- Thanos Lipovats, Professor of Social Psychology, Pantion University

Discussion-Conclusions from Paraskevas Avgerinos